

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vojtěcha Šimíčka
a soudců JUDr. Miluše Doškové a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobce: **K. R. S.**, zastoupeného JUDr. Violetou Jiráčkovou, advokátkou se sídlem Dukelských hrdinů 12, Praha 7, proti žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy**, se sídlem Mariánské náměstí 2/2, Praha 1, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 16. 6. 2010, č. j. 5 Ca 71/2008 - 37,

takto:

I. Kasační stížnost se zamítá.

II. Žalovanému se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Předmět řízení

[1] Žalobce (dále „stěžovatel“) brojí včas podanou kasační stížností proti shora označenému rozsudku Městského soudu v Praze, kterým byla zamítnuta žaloba stěžovatele proti rozhodnutí Magistrátu hlavního města Prahy (dále „žalovaný“) ze dne 5. 12. 2007, č. j. S-MHMP 399596/2007. Tímto rozhodnutím žalovaný zamítl odvolání stěžovatele a potvrdil rozhodnutí Úřadu Městské části Praha 1 ze dne 4. 6. 2007, č. j. 34537/2007/b, jímž nebylo vyhověno žádosti stěžovatele o vydání osvědčení o státním občanství České republiky.

[2] Městský soud přisvědčil rozhodnutí správních orgánů a žalobu zamítl jako nedůvodnou, neboť nebylo zjištěno, že by stěžovatel nabyl státní občanství některým ze zákonných způsobů, a proto mu nemohlo být vydáno o této skutečnosti osvědčení.

II. Obsah kasační stížnosti

[3] Stěžovatel uplatnil důvod kasační stížnosti vymezený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s."), podle něhož lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti rozhodnutí spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

[4] Stěžovatel uvádí, že jeho otec, D. J.S., se narodil v roce 1954 ve V. a ke dni 31. 12. 1992 byl státním občanem České a Slovenské Federativní Republiky. Otec stěžovatele nabyl státní občanství České republiky na základě prohlášení podle § 6 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky (dále „zákon o státním občanství").

[5] Stěžovatel poukazuje na skutečnost, že jeho žádost o vydání osvědčení o státním občanství České republiky měla být posouzena podle § 5 zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky (pozn. soudu – tento zákon byl s účinností od 1. 1. 1993 nahrazen zákonem o státním občanství). Při aplikaci tohoto ustanovení mělo být vzato v potaz, že se stěžovatel narodil v roce 1985, že ke dni 31. 12. 1992 mu bylo 7 let, a že k tomuto dni byl jeho otec státním občanem České a Slovenské Federativní republiky. Při posouzení celé věci měl být akceptován zákon o státním občanství, který respektuje i rodinné vazby, a to jak vazby mezi rodiči a dětmi, tak vazby rodičů a již zletilých potomků v linii přímé. Stěžovatel je proto přesvědčen, že v tomto směru splňuje předpoklady k vydání osvědčení o státním občanství České republiky, stejně jako jeho otec.

[6] Z ustanovení § 3 zákona č. 39/1969 Sb. vyplývá, že právo nabýt státní občanství ČSR prohlášením bylo právem časově neomezeným a uplynutím času toto jeho právo nezaniklo. Z tohoto důvodu mělo být přihlédnuto ke skutečnosti, že otec stěžovatele si zvolil státní občanství České republiky prohlášením podle § 6 zákona o státním občanství, je tedy státním občanem České republiky, přičemž tato volba se vztahovala i k osobě stěžovatele.

[7] Stěžovatel podotýká, že jeho otec je synem původních československých občanů, kteří svou vlast opustili z politických důvodů. V této souvislosti poukazuje na stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 1/96, podle něhož spravedlnost, které se vůči českým krajanům dopustil totalitní režim, nesmí být umocněna nespravedlností, jíž by se vůči nim dopustila demokratická Česká republika, proto je nutné odstranit tyto nespravedlnosti z totalitního režimu s poukazem na retroaktivní účinky (pozn. soudu – toto stanovisko Ústavního soudu se však týká problematiky advokátního přímusu v řízení před Ústavním soudem a stěžovatelem uváděné závěry neobsahuje). Od práva bývalých občanů na znovunabytí jejich dřívějšího státního občanství podle zákona č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů, je odvozeno i právo jejich dětí nabýt české státní občanství. Při posouzení věci měl být respektován čl. 1 odst. 2 Ústavy, rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2006, sp. zn. Pl.

ÚS 66/04, publ. pod č. 434/2006 Sb., a Úmluva o právech dítěte (publ. pod č. 104/1991 Sb.).

[8] Stěžovatel navrhuje, aby v jeho případě byly respektovány rodinné vazby mezi rodiči a dětmi v přímé linii, a to i přesto, že v době podání své žádosti o vydání osvědčení o státním občanství České republiky byl již zletilý. K právní skutečnosti podle zákona o státním občanství (pozn. soudu – zde není zřejmé, kterou skutečnost má stěžovatel na mysli), totiž došlo v době, kdy byl stěžovatel mladší 18 let. Proto měla být věc posouzena podle § 5 ve spojení s § 2 zákona č. 39/1969 Sb.

[9] Na základě uvedených důvodů proto stěžovatel navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek Městského soudu v Praze zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III. Vyjádření žalovaného

[10] Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvádí, že s odkazem na ustanovení § 1 odst. 2 zákona o státním občanství vycházel z právního předpisu účinného k okamžiku narození stěžovatele, tj. z ustanovení § 8 odst. 4 zákona č. 39/1969 Sb., podle něhož dítě, jehož jeden z rodičů je cizincem, nabývá narozením státní občanství republiky, jestliže druhý z rodičů je státním občanem republiky.

[11] Ke dni narození stěžovatele však nebyl žádný z jeho rodičů českým státním občanem. Matka stěžovatele L., roz. F. F., byla cizí státní občankou, otec, D. J. S., byl v době narození stěžovatele pouze československým státním občanem, tj. státním občanem federace. Státním občanem České socialistické republiky se ke dni vzniku federace, tj. ke dni 1. 1. 1969, nestal. Státní občanství České republiky nabyl otec stěžovatele až dne 4. 12. 2006, kdy mu bylo vydáno osvědčení o státním občanství České republiky na základě prohlášení o volbě státního občanství podle ustanovení § 6 odst. 1 zákona o státním občanství.

[12] Žalovaný souhlasí s právním názorem městského soudu, že ustanovení § 5 zákona č. 39/1969 Sb. nelze aplikovat, neboť upravuje určení republikového státního občanství nezletilých dětí (tj. československých občanů, kteří byli ke dni vzniku československé federace mladší 15 let). Tyto děti sledovaly v republikovém státním občanství rodiče, a to za předpokladu, že se rodiče stali k 1. 1. 1969 státními občany České socialistické republiky. Jinak bylo republikové občanství těchto dětí určeno podle § 2 tohoto zákona.

[13] Vzhledem k tomu, že se stěžovatel narodil až dne 15. 3.1985, tedy v době existence československé federace, má být v jeho případě aplikováno ustanovení § 8 odst. 4 zákona č. 39/1969 Sb., které upravovalo nabývání státního občanství České socialistické republiky narozením. Otec stěžovatele sice byl ke dni jeho narození státním občanem Československé socialistické republiky (později České a Slovenské Federativní Republiky), v tomto státním občanství však stěžovatel svého otce sledovat nemohl s ohledem na ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 165/1968 Sb., o zásadách nabývání a pozbývání státního občanství, které vychází z priority státního občanství republik tvořící federaci. Jestliže stěžovatel nenabyl narozením státní občanství jedné z republik tvořících federaci, nemohl se stát ani státním občanem federace.

[14] Žalovaný pro úplnost uvádí, že priorita republikových státních občanství se uplatňovala po celou dobu trvání československé federace až do jejího zániku, tj. až do 31.

12. 1992. Právě republiková státní občanství se následně stala rozhodujícími pro nabytí státního občanství samostatných nástupnických států federace vzniklých ke dni 1. 1. 1993.

[15] Pokud stěžovatel poukazuje na zákon č. 193/1999 Sb., tento právní předpis na projednávanou věc nijak nedopadá. Odkazy stěžovatele na rozhodnutí Ústavního soudu jsou podle žalovaného nesrozumitelné.

[16] S ohledem na uvedené skutečnosti žalovaný navrhuje, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl jako nedůvodnou.

IV. Argumentace Nejvyššího správního soudu

[17] Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek Městského soudu v Praze v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody v kasační stížnosti uvedenými, a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[18] Stěžovatel se domáhá vydání osvědčení o státním občanství České republiky podle § 20 odst. 2 zákona o státním občanství. Jelikož stěžovatel nikdy neměl na území České republiky trvalý pobyt, v souladu s ustanovením § 20 odst. 4 tohoto zákona požádal prostřednictvím Velvyslanectví České republiky v Caracasu o vydání osvědčení o státním občanství ČR Úřad městské části Praha 1. Tato veřejná listina může být vydána pouze za předpokladu, že žadatel je státním občanem ČR.

[19] Řešení sporu o to, zda stěžovatel je či není státním občanem ČR, se odvíjí od posouzení otázky, zda v jeho případě došlo ke splnění zákonných podmínek pro nabytí státního občanství. Zatímco stěžovatel odvozuje existenci svého státního občanství primárně z ustanovení § 5 ve spojení s § 3 zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky, městský soud i žalovaný dospěli k závěru, že tato ustanovení nemohou být v daném případě aplikována. Rovněž posouzení, zda stěžovatel mohl státní občanství nabýt narozením podle § 8 tohoto zákona, nevedlo k závěru o tom, že stěžovatel je českým státním občanem. Nejvyšší správní soud tedy přezkoumával, zda jsou závěry městského soudu (potažmo žalovaného), že stěžovatel ex lege nenabyl české státní občanství, správné.

[20] Stěžovatel se narodil dne 15. 3. 1985, za účinnosti zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání občanství České socialistické republiky. Narození představuje hlavní způsob nabývání státního občanství, přičemž i za právní úpravy relevantní pro tento případ, byl tento způsob veden zásadou ius sanguinis (rozhodujícím kritériem je původ – pokrevní svazek). Podle ustanovení 8 odst. 1 tohoto zákona nabylo státní občanství České socialistické republiky narozením dítě, jehož rodiče byli státními občany republiky. Pokud byl jeden z rodičů dítěte cizincem – jako je tomu i v posuzovaném případě – dítě nabývá narozením státního občanství republiky za předpokladu, že druhý z občanů je státním občanem republiky (§ 8 odst. 4).

[21] Z rodného listu stěžovatelova otce, který je součástí spisového materiálu, se podává, že D. J.S. se narodil dne 19. 10. 1954 ve Venezuele. Jeho otec, stěžovatelův děd, se narodil na Ukrajině, jeho matka, stěžovatelova babička, se narodila na Slovensku. Ačkoliv spisový materiál neobsahuje doklad o státním občanství stěžovatelových prarodičů, skutečnost, že se jednalo o československé státní občany, vyplývá ze skutkových okolností případu. Lze mít za to, že stěžovatelův otec nabyl československé státní občanství na základě § 1 odst. 2 zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního

občanství: „*Dítě, které se narodí v cizině, nabývá narozením státního občanství, jsou-li jeho otec i matka občany (...)*“. Pro danou věc je však rozhodující, že ke dni narození stěžovatele byl jeho otec státním občanem Československé socialistické republiky. Tato skutečnost je nesporná.

[22] Pro lepší pochopení kontextu je třeba poukázat na historickou právní úpravu státního občanství na území našeho státu. Se vznikem československé federace (viz ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci) došlo rovněž ke vzniku republikového (českého a slovenského) státního občanství. Republikové občanství tedy existovalo vedle československého státního občanství. Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění ústavního zákona č. 125/1970 Sb., ve svém čl. 5 odst. 3 stanovil, že každý československý státní občan je zároveň občanem České socialistické republiky nebo Slovenské socialistické republiky. Podle čl. 5 odst. 4 tohoto ústavního zákona (ve znění do 7. 2. 1991) měl nabývání a pozbývání československého státního občanství upravit zákon Federálního shromáždění. K přijetí tohoto zákona však po celou dobu federace nedošlo.

[23] Před přijetím ústavního zákona č. 125/1970 Sb. bylo v čl. 5 odst. 3 Ústavy z roku 1968 zakotveno, že *zásady* nabývání a pozbývání státního občanství republik stanoví zákon Federálního shromáždění. Tento ústavní text byl podkladem pro vydání zákona č. 165/1968 Sb., o zásadách nabývání a pozbývání státního občanství, na jehož základě vydala Česká národní rada zákon č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky, a Slovenská národná rada zákon č. 206/1968 Sb., o nadobúdaní a strate štátneho občianstva Slovenskej socialistickej republiky. Zatímco zákon č. 165/1968 Sb. představoval řešení právní úpravy státního občanství s ohledem na vznik federace, předmětem jednotlivých zákonů republik byla regulace republikového státního občanství.

[24] Otec stěžovatele byl v době narození stěžovatele státním občanem Československé socialistické republiky (československým státním občanem), neměl však republikové, tj. české státní občanství. Vzhledem k tomu, že otec stěžovatele nabyl státní občanství ČR až v roce 2006 podle § 6 zákona o státním občanství (o čemž mu Úřad Městské části Praha 1 vydal dne 4. 12. 2006 osvědčení), lze mít - s ohledem na presumpci správnosti aktů veřejné moci – za to, že otec stěžovatele, od něhož stěžovatel své státní občanství odvozuje, spadal do skupiny československých občanů, jejichž české nebo slovenské občanství nebylo možné určit, a kteří si nezvolili republikové občanství prohlášením podle § 3 zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky. Možnost volby republikového (českého) státního občanství prohlášením nebyla tímto zákonem časově omezena, přičemž od roku 1993 je možné tuto volbu provést na základě jiné právní úpravy, tj. § 6 zákona o státním občanství – jak to ostatně učinil otec stěžovatele.

[25] Nepřijetí zákona Federálního shromáždění o nabývání a pozbývání československého státního občanství mělo mj. za následek, že nabytí československého státního občanství zůstalo po celou dobu federace (tj. až do 31. 12. 1992) navázáno na republikové státní občanství; po vzniku federace nebylo možné samostatně nabýt či pozbýt československé státní občanství. Podle zákona č. 165/1968 Sb. byl státním občanem Československé socialistické republiky (tj. československým státním občanem) každý státní občan České socialistické republiky a státní občan Slovenské socialistické republiky (§ 1 odst. 1). Ten, kdo nabyl státního občanství České socialistické republiky nebo státního občanství Slovenské socialistické republiky, stal se československým státním občanem (§ 1

odst. 2). Pozbytím státního občanství jedné z republik pozbyl občan i státní občanství československé (§ 2). Při nabývání a pozbývání státního občanství tedy bylo prioritní občanství republikové, přičemž mezi republikovým státním občanstvím a československým státním občanstvím existoval akcesorický vztah; „federální“ státní občanství vždy sledovalo osud českého (slovenského) státního občanství. Jinými slovy, pokud osoba nabyla státní občanství republikové, zároveň tím získala i státní občanství federativní, pokud však republikové státní občanství ztratila, přestala být ex lege československým státním občanem.

[26] Ačkoliv tedy podle čl. 5 odst. 3 Ústavy z roku 1968 „*každý československý státní občan* byl *zároveň občanem České socialistické republiky nebo Slovenské socialistické republiky*“, existovala skupina československých občanů, kteří po vzniku federace nenabyli republikové (české nebo slovenské) státní občanství (viz také nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 1994, Pl. ÚS 9/94, publ. pod č. 207/1994 Sb., dostupné na http://nalus.usoud.cz). Tak tomu bylo i v případě stěžovatelova otce.

[27] Odpověď na otázku, zda stěžovatel mohl nabýt české státní občanství na základě ustanovení § 8 odst. 4 zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky, je proto záporná, neboť ani jeden z rodičů stěžovatele nebyl v době jeho narození státním občanem republiky.

[28] Pokud stěžovatel poukazuje na to, že jeho žádost měla být posouzena podle § 5 zákona č. 39/1969 Sb. a argumentuje tím, že ke dni zániku federace mu bylo 7 let, nic nenasvědčuje možnosti aplikace tohoto ustanovení. Vzhledem ke skutečnosti, že stěžovatelův otec měl až do konce československé federace toliko československé státní občanství, nejedná se o ustanovení, které by bylo relevantní pro nabytí českého státního občanství stěžovatelem. Podle tohoto ustanovení totiž děti mladší 15 let sledovaly státní občanství rodičů, kteří se stali státními občany republiky podle § 2 (českoslovenští státní občané, kteří se narodili na území republiky, a českoslovenští státní občané narození v cizině, kteří měli k 1. 1. 1969 trvalý pobyt na území republiky, nebo tito občané/jejich rodiče, kteří zde měli poslední trvalý pobyt před odchodem do ciziny), § 3 (volba státního občanství české republiky prohlášením) nebo § 4 (volba státního občanství slovenské republiky prohlášením). Jinak pro určení občanství těchto dětí platilo ustanovení § 2. Nejvyšší správní soud, stejně jako městský soud a žalovaný, má za to, že existenci českého státního občanství stěžovatele nelze na základě nesporných skutkových okolností případu z § 5 zákona č. 39/1969 Sb. dovodit.

[29] Otec stěžovatele nenabyl české státní občanství za účinnosti zákona č. 39/1969 Sb., stalo se tak až prohlášením podle § 6 zákona o státním občanství. S ohledem na primariát republikového státního občanství nemohl ani stěžovatel – vzhledem ke skutečnosti, že jeho otec měl po celou dobu federace toliko československé státní občanství – nabýt české státní občanství. Na tento závěr nemá vliv ani stěžovatelem tvrzená skutečnost, že ke dni zániku federace byl dítětem mladším 15 let. K datu 31. 12. 1992 totiž (federativní) československé státní občanství zaniklo, přičemž ani v tomto okamžiku stěžovatelův otec neměl státní občanství České republiky. Proto se ani nemohl se vznikem České republiky jako samostatného státu k 1. 1. 1993 stát státním občanem ČR.

[30] Pokud stěžovatelův otec nabyl státní občanství ČR až v roce 2006 prohlášením podle § 6 zákona o státním občanství, učinil tak na základě svého projevu vůle. Tuto možnost ovšem měl již od počátku účinnosti zákona o státním občanství, tj. od 1. 1. 1993.

S ohledem na věk stěžovatele přitom bylo možné, aby jeho otec zahrnul do svého prohlášení o volbě státního občanství i stěžovatele jakožto své dítě. Pro účely zákona o státním občanství se dítětem rozumí fyzická osoba mladší 18 let (§ 1 odst. 3); to však mohl učinit jen do dne 15. 3. 2003, kdy stěžovatel dovršil 18 let. V tomto smyslu zákon o státním občanství respektuje vazby mezi rodiči a dětmi.

[31] Jde-li o vazby rodičů a již zletilých potomků, na které poukazuje stěžovatel, i tuto skutečnost zákonodárce rovněž reflektuje. Činí tak nicméně pouze za situace, kdy jsou zletilí potomci bývalých československých státních občanů apatridy, tj. nemají-li jiné státní občanství. V takovém případě si tito potomci mohou zvolit státní občanství prohlášením podle § 6 zákona o státním občanství. Tato možnost však není dána v případě, kdy tito potomci mají občanství jiného státu.

[32] Stanovení podmínek, za kterých se nabývá a pozbývá státní občanství, spadá do výsostného práva každého státu. I přes skutečnost, že stěžovatelovi předci mají československé kořeny a jeho otec dokonce nabyl státní občanství ČR, v případě stěžovatele není možné existenci státního občanství ČR potvrdit, neboť nedošlo k naplnění podmínek, se kterými zákonná úprava nabytí státního občanství ČR spojuje.

[33] Co se týká stěžovatelových odkazů na rozhodnutí Ústavního soudu, stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 1/96, na danou věc vůbec nedopadá, stejně jako nález Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04, publ. pod č. 434/2006 Sb., ve kterém byla posuzována otázka ústavnosti možnosti vydávání občanů ČR jiným členským státům EU na základě evropského zatýkacího rozkazu. Rovněž stěžovatelem uváděný zákon č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů, se tohoto případu netýká. Poukazuje-li stěžovatel na čl. 1 odst. 2 Ústavy a na Úmluvu o právech dítěte, která je součástí českého právního řádu, aniž by uvedl zda a jakým způsobem došlo k případnému porušení povinností vyplývajících České republice z mezinárodních závazků, Nejvyšší správní soud může toliko v obecné rovině konstatovat, že žádné takové porušení neshledal.

V. Shrnutí a náklady řízení

[34] Městský soud posoudil otázku státního občanství správně, pokud neshledal naplnění podmínek pro existenci státoobčanského svazku mezi stěžovatelem a Českou republikou. Osvědčeni o státním občanství tedy stěžovateli nemohlo být vydáno.

[35] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že nedošlo k naplnění kasačního důvodu vymezeného ustanovením § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., kasační stížnost tedy shledal nedůvodnou a podle § 110 odst. 1 s. ř. s. ji zamítl.

[36] O nákladech řízení rozhodl soud podle ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti. Žalovanému nevznikly náklady řízení přesahující jeho běžnou činnost, a proto mu ani jejich náhrada přiznána nebyla.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 10. prosince 2010

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu